

Luetaan yhdessä –verkoston
seminaari 15.10.2011

Miten opetetaan suomea?

Anja Keipi

Helsingin aikuisopisto

OPETTAJAN PUHE

- ” - suomea suomeksi –periaate
- ” - hitaahko, selkeä puhe, vuoropuhelua mieluummin kuin yksinpuhelua (hiljaiset työskentelyhetket myös tärkeitä!)
- ” - harkittu sananvalinta, sanaston rajallisuus, sivistyssanat eivät usein kerro mitään opiskelijalle
- ” - sanojen taivuttaminen normaalisti ”open puheen malli” (EI epäsuomea: ”Me lukea nyt kirja.”)
- ” - kirjakieli tai yleispuhekieli OK
- ” - selkeä artikulaatio
- ” - normaali äänenvoimakkuus
- ” - rauhallisuus, tavoitteena hyväntahtoinen ja leppoisa yhdessäolo
- ” - puhutaan aikuiselle (ilman lepertelyä), lempeä saa olla
- ” - tasavertaisuus: nainen naiselle

OPIKKELIJAN TAIDOT

- ” - vähäinen tai ei ollenkaan koulutusta vaikuttaa moneen asiaan
 - ei tunne oman kielen rakennetta, ei tiedä että kielellä on rakenne, hidastaa oppimista
- ” - ei ehkä osaa lukea ja kirjoittaa edes omalla äidinkielellään:
 - 1) primaari lukutaidottomuus 'ei osaa lukea millään kielellä',
 - 2) sekundaari lukutaidottomuus: 'ei osaa lukea latinalaisia kirjaimia'
- ” - toisaalta henkilö voi osata suullisesti useampaa kieltä ilman että olisi käynyt koulua
- ” - henkilö on saattanut saada paljonkin koulutusta
- ” - TAUSTA MERKITSEE: hänellä on elämäkokemusta ehkä useammastakin ympäristöstä ja kulttuuripiiristä, perhe- ja sukulaisuussuhteet, työnteko ehkä lapsesta saakka, erilaisia taitoja, oma uskonto, kulttuuriperintö, viisaus, tieto, vanhempien kunnioitus, opettajan kunnioitus, elinolot, vaikeudet, sopeutuminen

MENETELMIÄ JA MATERIAALEJA LUKEMISEEN JA KIRJOITTAMISEEN

- ” - lukutaidon harjoitteluun esim. lasten muoviaakkoset, joista yhdistellään ensin tavuja, ja sitten muodostetaan sanoja (ei tarvitse välttämättä tarkoittaa mitään)
- ” - pikkusanojen opettelua (kuva mukana): kirja, kynä, lamppu, pöytä, kissa, takki, hame...
- ” - saneluita lukutaitoisille, esim. 10 sanaa (2 x toisto ja lopuksi hitaasti koko rimpsu)
- ” - kirjainten ja numeroiden opettelua toistokopioimalla (vrt. koulun kirjoitusvihko)
- ” - yksinkertaisten tekstien kopiointia (muutama lause)
- ” - kuva, josta opettaja lukee väittämälauseita, opiskelijat sanovat onko väittämä oikein vai väärin, luetaan lauseet yhdessä, kuva liimataan vihkoon, lauseet kirjoitetaan sen alapuolelle, opitaan kertomaan kuvasta asioita, myöhemmin voi kirjoittaa lauseita toisesta samantyyppisestä kuvasta vaikkapa kokeessa

(JATKOA)

- ” - lyhyiden, helppojen tekstien lukemista ja läksyksi antamista, toisto hyväksi
- ” - kuva auttaa muistamaan, kuvien nimeäminen
- ” - sanaristikot
- ” - laulut, runot, lorut, hokemat (Pikku Pegasos), Selkouutiset-lehti, Metro-lehti, mainoslehdet, mainokset, kaikenlaiset tekstit (voi pyytää opiskelijoitakin tuomaan)
- ” - paljon lukuharjoituksia, paljon kirjoitusharjoituksia, keveitä, onnistumisen kokemuksia antavia

MENETELMIÄ PUHEEN YMMÄRTÄMISEEN JA PUHUMISEEN

- ” - TPR -käskytuokiot vauvavaiheen kielenopiskeluun
- ” - opettaja kertoo pienen tarinan: omakohtainen / ajankohtainen / muu tarina
- ” - kysellään opiskelijoiden kuulumisia: ”Mitä sinä teit / Missä olit viikonloppuna / eilen / lomalla?” - kirjoitetaan listaa vastauksista: ”Olin kotona. / Olin ystävän luona. / Olin kaupassa. / Olin Helsingissä. / Siivosin. / Pesin astioita. / Tein ruokaa. / Katsoin televisiota. (SALATTU KIELIOPPI: Huomataan, että kaikissa verbeissä ”mitä tekee” on i! Se tarkoittaa ’eilen’, Luetaan yhdessä tai vuorotellen listan lauseet. Yhdessä lukeminen on usein sitä, että opettaja lukee ensin (malliksi) ja opiskelijat toistavat kuorona.
- ” - pieni aukkotehtävä, johon täydennetään itseä koskevia sanoja. Esitetään lukemalla paperi luokan edessä = lähes sama kuin itsestä kertominen (KOPIO)
- ” - parihaastattelu, kysymykset etukäteen paperille juuri tuota paria ajatellen – tätä ennen on tutustuttu kysymyssanoihin ja koottu mallikysymyksiä, voi äänittää, hauska kuunnella
- ” - sisälukuharjoitus, joka äänitetään ja kuunnellaan opiskelijan kanssa, tarpeen vaatiessa uudelleenäänitys

(jatkoa)

- ” - VAATIVA TASO: kuunnellaan www.selkouutiset.fi pari kertaa, selvitetään yhdessä, mitkä olivat uutisaiheet ja uutisten sisällöt (oikein hyvin osaavat opiskelijat voivat kirjata muistiin niin paljon kuin pystyvät)
- ” - aamu-uutiset klo 6.00 hyvät, lyhyet (jos ope jaksaa äänittää)
- ” - laulu parantaa artikulaatiota - ja sielua
- ” - joskus voidaan rupertella enemmän - aiheesta kuitenkin ja jos juttua piisaa

Kysymyksiä

Miten opetus aloitetaan, kun ei ole yhteistä kieltä?

- Tervehditään, esittäytyään: ”Päivää / Hei. Minä olen Anja Keipi. Minä olen suomen kielen opettaja.” – Jos väki ei osaa lukea ja kirjoittaa, ei kirjoiteta taululle vielä mitään. – ”(Minun etunimi on /) Minä olen Anja. Kuka sinä olet?” Kätellään!
- ”Minä olen suomalainen. Minä olen kotoisin Suomesta. Mikä on sinun kotimaa / Minkä maalainen sinä olet? (vilautetaan karttaa, jota ei välttämättä kuitenkaan osata lukea)
- ”Suomi on Euroopassa, missä sinun kotimaa on: onko se Afrikassa, Aasiassa, Amerikassa?” Mikä tuntuu luontevimmalta, jokainen löytää omat tapansa.
- ”Tämä on kynä, tämä on kumi. / Onko sinulla kynä ja kumi? Onko vihko? Hyvä. Kirjoitetaan vihkoon: Suomen kieli (mallista) tms. Aloitan usein aakkosista.
- Mukava on ensin vähän tutustua. Voidaan tehdä kaunis nimilappu (A4 kolmeen osaan, isot kirjaimet, väritetään, kuvitetaan!! Vaikka ehkä ei tarpeen, jos ryhmä on aivan pieni.

Jos on isompi ryhmä, mennään piiriin istumaan ja opetellaan muistileikin avulla etunimet. Tilanteen mukaan.

Järjestysluvut!!!

Missä vaiheessa puhutaan jotain kieliopista niille, jotka tulevat opetukseemme täysin luku- ja kirjoitustaidottomina?

- Kielioppitermejä pystyy helposti välttelemään vaikka kuinka pitkälle.
- Edetään mallien avulla, kuten aiemmin kerroin: olin, menin, pesin, nukuin.
- Sijamuotojen kanssa voi pelata kysymyssanoilla: missä, mistä, mihin, millä, miltä, mille jne.
- ”Mitä sinä syöt aamulla? Leipää / riisiä / puuroa / lihaa / kananmunaa / cornflakesia / jogurttia.”
- TÄYTYY OLLA MALLI (sanalista, teksti), josta muodon löytää. Kun malli jää päähän toistamalla (puhe, kirjoitu, lukeminen), taitava opiskelija käyttää mallia analogisesti uusiin sanoihin.
- Kun on kyky ajatella abstraktisti, voidaan alkaa puhua kielioppiasioista termeillä.

Miten eriytetään?

- Opetetaan opiskelijoita vähitellen eri syvyydeltä ja annetaan heille erilaisia tehtäviä (ja lisätehtäviä) heidän taitojensa ja edistymisensä mukaan.
- On organisoitava hyvin: toisille esim. itsenäisempää hiljaista tai parityöskentelyä, kun toisia ohjataan ja opetetaan kädestä pitäen.
- Eri temperamentit voivat vaatia erilaista tekemistä: toinen toiminnallisuutta, toinen vihkon ääressä puurtamista.

Eriytystehtäviä esim.:

- Väritystehtävä, josta seuraa keskustelu, mitä kuvassa on.
- Opettajan tekemiä sana- ja kuvakorttisarjoja eri aiheista.
- Palapeli sopivasta aiheesta: Suomen kartta, hedelmät, vihannekset, tai selkeä kuva – pelkästään jo motorisena harjoituksena.
- Kollaasi paperileiketyönä

Kuinka suhtaudutaan henkilöihin, jotka eivät näytä oppivan yhtään mitään?

- Mietitään mistä oppimattomuus johtuu? Jos syy löytyy, toimitaan ja suhtaudutaan sen mukaan. Yritetään löytää ratkaisu, jos mahdollista.
- Jotkut ovat fyysisesti paikalla, mutta mieli on jossakin aivan muualla.
- Joskus täytyy antaa ihmisen vain olla. Hän tarvitsee aikaa.
- Jos ryhmä on pieni, pelkkä oleminen voi olla kiusallista – tai sitten ei.
- Ystävällinen asenne.

Haluttaisiin kuulla ”miten oppiminen rakentuu” henkilön mielessä, teoriassa ja käytännön esimerkkejä.

- Senpä kun tietäisi! Jokainen on yksilö.
- Tarvitaan ehkä sopiva vireystila, miellyttävä olo, rentous, ilo, halu vuorovaikutukseen, uteliaisuutta.
- Käytännön tarve oppia ja ympäristön paine myös motivoivat. Toiset tarvitsevat enemmän aikaa.
- Itse uskon että mahdollisuus kokeilla erilaisia kanavia auttaa löytämään parhaat tavat opettaa / oppia.
- Monipuolisuus ei haittaa: toiminnallisuus, liikkuminen, leikki, laulu, piirtäminen, kuuntelu, katselu, puhuminen.
- Se mistä opettaja itse on innostunut, innostaa oppijoita!!
- Kertaus, toisto eri aisteja käyttäen: sama asia puhuen, kuvina, tekstinä, dialogina, näytellen vahvistaa oppimista.

Lisäksi aina kaivataan uusia opetusvinkkejä, sellaisia jotka sopivat kaksi tuntia viikossa opetukseen.

- Toivottavasti niitä tuli jo!
- Tehtävänannot saavat olla mahdollisimman selkeitä ja yksiselitteisiä!
- Realistiset tavoitteet tunnista ja kotitehtävistä.

Mukana tänään: Aakkosrapin sanat + kasetti, Kultakalat-laulun sanat ja nuotit, Näyte parihaastattelusta (kasetilla), Substantiivimoniste (pikkusanat), Sanalaatikko: Millainen?, Itsestä kertominen (aukkotehtävä), Kuva + lauseet: Oikein vai väärin?, Kalusteita ja kodinkoneita – sana- & kuvalaput, Kansatieteellistä sanastoa